

Vzdušné výsadky v soudobé válce

Druhá světová válka položila základ širokému používání vzdušných výsadků různé síly i určení a ukázala, že tento nový prostředek ozbrojeného zápasu může plnit řadu důležitých, jen pro něj typických úkolů. Tím také můžeme vysvětlit tu skutečnost, že v poválečném období jsou výsadková vojska budována téměř ve všech armádách světa. Změněné podmínky vedení ozbrojeného zápasu, vyvolané vojenskotechnickou revolucí ve vojenství, byly důvodem zásadního přehodnocení úlohy a úkolů vzdušných výsadků, jejich organizace, používání a vedení boje v týlu nepřítele. Zavedení dopravních a bojových vrtulníků do výzbroje ještě více rozšířilo oblast používání vzdušných výsadků; v důsledku toho bylo možné současně s nimi používat i motostřelecké a aeromobilní jednotky a útvary.

Cílem článku je, na základě zkušeností z druhé světové války i lokálních válek posledního období a analýzy materiálů sovětského i zahraničního vojenského tisku, rozebrat charakter, podmínky a způsoby použití vzdušných výsadků a vyvodit tendence jejich možného rozvoje v závislosti na zvýšené mobilnosti soudobého boje.

Teoretické zkoumání a poválečné zkušenosti ukazují, že rozpracování problémů použití vzdušných výsadků v soudobých podmínkách jde několika směry. Rozeberu nejdůležitější.

Hlavním cílem použití vzdušných výsadků v jaderné válce je co nejrychleji využít úderů vlastních strategických jaderných sil; kromě toho mohou být použity i k plnění jiných úkolů. Problém využívání výsledků úderů jaderných zbraní a použití vzdušných výsadků k tomuto cíli vznikl se vznikem raketových jaderných zbraní. Protože mají velkou ničivou sílu, mohou tyto zbraně ničit nepřítele ve velké hloubce (prakticky neomezeně). Pozemní vojska v té době nevyhnutelně narazí na odpor bojeschopných uskupení nepřítele a budou muset překonávat různé závaly a pásma radioaktivního zamoření; to samozřejmě sníží tempo jejich útoku.

Tím dochází k určitému nesouladu mezi objektivními možnostmi raketových jaderných zbraní ničit objekty a uskupení nepřítele v hloubce a schopnostmi vlastních vojsk rychle využívat těchto výsledků, což je podmínkou dosažení konečného cíle operace a úplného vítězství nad nepřítelem.

Hledání způsobů plnění tohoto problému dospělo k závěru, že ze všech sil a prostředků, které se zúčastňují operací pozemních vojsk, jsou v tomto směru nejúčinnější vzdušné výsadky (včetně aeromobilních útvarů), které mohou v závislosti na taktickém doletu soudobých vojenských letounů (vrtulníků) rychle převést bojovou činnost do hlubokého týlu nepřítele. Přitom působí mimo ochranné vlastnosti a umělé překážky, pásma zničení, radioaktivního zamoření a prakticky mohou být vysazeny na všech-
na válčiště.

I v podmínkách vedení bojové činnosti s použitím jen konvenčních zbraní, vzdušné výsadky hodnotíme jako vysoce mobilní prostředek, jehož použití v součinnosti s pozemními vojsky a letectvem zabezpečí dosažení vítězství nad silným nepřítelem.

V praxi druhé světové války — v závislosti na předurčení, charakteru plnění úkolů, bojové sestavy a hloubce vysazení — vzdušné výsadky se dělily na strategické, operační, taktické a speciální. Toto rozdělení zůstává i v současné době jen s tím rozdílem, že dnes převládají strategické a operační.

Strategické vzdušné výsadky předpokládáme používat k rychlému využití úderů strategických jaderných sil a k obsazení velkých prostorů (celch států) na území nepřítele. Objekty jejich činnosti mohou být důležitá střediska státu a vojenského velení, prostory rozmístění strategických jaderných prostředků, vojenské průmyslové a jiné objekty celonárodního významu. Zvláště velký význam mají tyto výsadky v první období lokální války k získání strategické iniciativy při zahájení válečné činnosti a k rychlému zakončení války. Zkušenosti potvrzují, že převážná část ozbrojených konfliktů a lokálních válek, které rozpoutali v poválečném období imperialisté, byla vždy zahajována bojovou činností vzdušných výsadkových vojsk (agrese imperialistických států proti Egyptu v roce 1965, potlačení národně osvobozenického boje v Dominikánské republice v roce 1965, izraelská agrese proti arabským státům v r. 1967 atd.). Zejména k plnění těchto úkolů bylo v USA vytvořeno „Velitelství pohotovostních vojsk“; mobilní síly jsou k dispozici i v rámci bloku NATO předurčené k činnosti v evropské strategické zóně. Jejich základ tvoří vzdušné výsadkové svazky, jejichž organizace a vybavení jsou plně přizpůsobené k přepravě vzduchem; dopravní letadla s velkým doletem je mo-

hou v krátké době přepravit na kterékoli válčiště.

K narůstání úsilí předpokládá se v zápětí za vzdušnými výsadky přemístit vzduchem motopěchotní a obrněné svazky, které budou působit v rámci vzdušné výsadkové operace k pokračování pozemní bojové činnosti.

Přepravu všech druhů bojové techniky pozemních vojsk umožňují dopravní letouny C-52 „Galaxy“.

Strategické vzdušné výsadky mohou být používány jak k plnění samostatných úkolů, tak i v operacích vedených na pozemních a mořských válčištích. Čelnost jejich použití v těchto operacích je zdůvodněna snahou zahájit válečnou činnost současně do celé hloubky válčiště.

Operační vzdušné výsadky jsou používány ve prospěch vševojskových svazů k vytvoření podmínek nepřetržitého vedení útočné operace ve vysokých tempech a do velké hloubky. Jejich úkolem může být ničit operačně taktické jaderné prostředky, pomáhat útočícím vojskům při překonávání velkých vodních překážek, horských masívů, zabránit příchodu nepřátelských záloh, mařit velení vojskům a práci týlu nepřítele. Při plnění podobných úkolů, společně se vzdušnými výsadky, budou se široce používat aeromobilní svazky (útvary). Operační vzdušné výsadky se může používat i k zabezpečení vysazení velkého námořního výsadku ve společné výsadkové operaci. Jeho hlavním cílem přitom je částečně sil (vysazovaných obyčejně z vrtulníků) obsadit úsek mořského pobřeží a hlavními silami chránit prostor vysazení před údery přicházejících záloh nepřítele. Kromě toho vzdušný výsadek, vysazený v hloubce předmostí, může značně napomoci námořnímu výsadku v postupu do hloubky obsazeného území.

Taktické vzdušné výsadky působí bezprostředně ve prospěch útočících svazků s úkolem obsadit (zničit) důležité prostory (předmostí, přepravy, horské přechody, průmysly) a objekty (prostředky taktických jaderných zbraní, míst velení atd.). Mohou rovněž vést průzkum, ničit jaderné zátaras nepřítele, bránit přisunu jeho blízkých záloh, chránit křídla útočících svazků (svazů). Na rozdíl od minulé války, úlohu taktických vzdušných výsadků plní aeromobilní útvary (jednotky), nebo motopěchotní jednotky vysazované z vrtulníků. Ve velkém rozsahu se používaly taktické výsadky v lokálních válkách a konfliktech, zejména ve Vietnamu a na Blízkém východě.

Speciální vzdušné výsadky jsou určeny k plnění úkolů průzkumného a diverzního charakteru. Zvláštní pozornost jim věnují armády imperialistických států, kde plní úkoly: vést průzkum jaderných prostředků, míst velení a navádět na ně vlastní letectvo nebo údery raket a podle možnosti je i samostatně ničit, ničit spojovací uzly a linky, komunikace, přepadat štáby a orgány týlu, zejména při jejich přemísťování, rušit rádiové spojení, spolupůsobit při vysazování velkých vzdušných výsadků, uskutečňovat sabotáže a diverze ve vojenských a průmyslových závoděch, plnit další úkoly podobného charakteru.

Sestava vzdušných výsadků, hloubka a čas jejich vysazení, charakter a doba činnosti v nepřátelském týlu (podle zkušeností minulé války) jsou závislé na úkolech a konkrétních podmínkách situace. Výsadek, který plnil strategický úkol, měl několik svazků, pod jedním velením (fašistické Německo a Anglo-Američané v sestavě armády).

V současné době tvoří základ „Velitelství pohotovostních vojsk“ USA (určeného k plnění strategických úkolů) 18. výsadkový sbor.

Sestava operačního vzdušného výsadku na základě zkušeností lokálních válek a cvičení vojsk NATO nepřevyšovala zpravidla vzdušnou výsadkovou divizi (brigádu) a taktického výsadku — hodnotu prapor, pluk.

Hloubka vysazení ve srovnání s druhem světovou válkou prudce vzrostla. Jestliže dříve zpravidla nepřevyšovala 20–60 km, tak v současné době dokonce taktické výsadky (vyčleněné z aeromobilních svazků) mohou být vysazovány do značně větší hloubky. Závisí to na bojovém úkolu, plánovaném tempu útoku vlastních pozemních vojsk a možnostech výsadku vést samostatnou bojovou činnost a takéž i na jiných činitelích.

Dobu vysazení vzdušných výsadků je účelné maximálně přiblížit k době uskutečnění jaderných úderů a výsadky vysadit z výšky, která zabezpečí co nejmenší rozptýlení výsadku a minimální dobu pobytu ve vzduchu k vyloučení palby pozemních prostředků nepřítelů. V souvislosti s tím zasluhuje pozornost i ta skutečnost, že vývoj vzdušné výsadkové techniky jde jednak cestou dalšího zdokonalování padáků k vysazování osob z malých výšek ve zvětšených rychlostech, jednak cestou vytváření zařízení pro vysazování těžké výzbroje a bojové techniky současně s obsluhou (osádkou). Nehledě na to, že v současné době jsou

s úspěchem vysazovány na padácích téměř všechny druhy bojové techniky o váze do 20 t, vysazování osob a bojové techniky odděleně podle názorů zahraničních vojenských specialistů je brzdou dalšího rozvoje vzdušných výsadkových vojsk. Vysazování se má uskutečňovat v sestavě jednotky se vši výzbrojí, bojovou technikou a prostředky zásobování. Vyřešení tohoto problému značně zkrátí dobu potřebnou na soustředění vojsk po přistání a zabezpečí maximální taktické překvapení, jak je tomu u aeromobilních vojsk. Dopravní vrtulník umožňuje vysazení jednotky s veškerou výzbrojí v bezprostřední blízkosti obsazovaného objektu.

Nové prostředky vysazování podstatně mění rychlost vysazování vojsk v týlu nepřítelů. Jestliže 5. německá paradesantní divize byla vysazována na ostrov Kréta 26 hodin, pak dnešní vzdušná výsadková divize může být vysazena za několik minut.

Z toho vyplývá, že úloha vzdušných výsadků v soudobé válce vzrostla především v důsledku zvýšení jejich možnosti a významu při dosahování cílů boje (operace). Jestliže v minulosti bylo použití vzdušných výsadků jen epizodou v operacích pozemních vojsk (námořnictva), v budoucí válce budou jejím stálým neoddelitelným prvkem.

To vyplývá z těch zásadních změn ve vybavení vzdušných výsadkových vojsk a prostředků jejich vysazování, ke kterým došlo v posledních letech a v důsledku zavedení kvalitativně nových aeromobilních svazků do sestavy pozemních vojsk.

Rozvoj výzbroje a organizace vzdušných výsadkových a aeromobilních svazků v armádách nejvyspělejších států jde cestou zvyšování jejich palebné a úderné síly, manévrovosti na bojišti a zdokonalování velení v průběhu bojové činnosti. Jedním z opatření (částečně řešeném v aeromobilních uskupeních) je zkonstruování takového prostředku (létajícího stroje), který by byl využíván nejen jako prostředek vysazování (dopravy vzduchem) vojsk, ale i jako prostředek vedení boje (létající tank nebo bojové vozidlo pěchoty). V současné době je těžko říci, jaký osud stihne tuto ideu. Zkonstruování vrtulníků však svědčí o tom, že ji v zásadě můžeme počítat za realizovatelnou. Proto mnozí vojenští specialisté se shodují v tom, že koncepce „vzdušné mobility“ je hlavním směrem v soudobé výstavbě vojsk.

Růstu palebné síly vzdušných výsadkových a aeromobilních svazků napomohlo zvětšení ráže hlavního dělostřelectva a

minometů, jejich vyzbrojení reaktivními a jinými zbraněmi. Tak např. v armádě USA je zkonstruována samohybná 105 mm houfnice (M 104), která má velkou manévrovost a je přizpůsobena k činnosti ve zničených a rozbořených prostorech i v zamořeném terénu. V současné době se pro ni vyvíjí jaderné munice.

K vedení aktivní bojové činnosti a k úspěšnému plnění různých úkolů v týlu nepřítele, vzdušné výsadky musí mít kromě mohutné palébné síly velkou údernou sílu a vysokou manévrovost. Jestliže v aeromobilních svazcích tomu napomáhají vrtulníky palébné podpory, které jsou neoddelitelnou součástí bojové sestavy jednotek (útvářů a svazků), ve vzdušných výsadkových vojscích tento problém řeší zařazené tanky „Sheridan“ (bojová vozidla pěchoty). To umožňuje vzdušnému výsadku okamžitě po přistání vést překvapivé úder na nepřítele a potom, v případě potřeby, rychle se rozptýlit a přesunout se (přepravit) do nových prostorů k plnění dalších úkolů.

Další rozpracování otázek teorie bojového použití vzdušných výsadků a aeromobilních vojsk, na základě zkušeností lokálních válek v Koreji, Vietnamu a na Blízkém východě, ukazují, že současně s rozšířením oblastí používání výsadků při plnění důležitých úkolů v operacích je značně složitější organizace vysazení a zabezpečení bojové činnosti výsadků.

V souvislosti s tím zůstává aktuální požadavek

— hromadného použití vzdušných výsadkových (aeromobilních) vojsk v těsné součinnosti s jinými silami a prostředky, zejména s letectvem;

— vybojování nadvlády ve vzduchu a dezorganizace nepřátelské PVO;

— spolehlivého umlčení nepřítele v prostorech vysazení a jeho nejbližších záloh (zejména tankových útvarů);

— všestranného zabezpečení vysazení a bojové činnosti v týlu nepřítele.

Vysazení vzdušného výsadku v minulosti bylo často nazýváno „skokem do neznáma“, a tím zdůrazňován nedostatek zpráv o nepříteli v prostoru vysazení. Počítat s úspěchem při nedostatečně jasné situaci bylo značně riskantní. O tom přesvědčivě hovoří zkušenosti druhé světové války, zejména Arnheimské operace („Marian Garden“) spojenců (září 1944), kdy 1. anglická vzdušná výsadková divize byla vysazena doslova „na hlavu“ fašistické tankové divize „Toten Kopf“ a utrpěla ohromné ztráty na lidech a bojové technice.

Proto jedním z nejdůležitějších úkolů při přípravě k vysazení je získání nej-

podrobnějších zpráv o uskupení nepřítele a objektech, které mají výsadky obsadit (zničit), o charakteru terénu v prostoru vysazení atd. K tomu musí směřovat všechny prostředky průzkumu (kosmického, agenturního, leteckého a vojenského).

Rozvoj forem a způsobů bojové činnosti vzdušných výsadků v týlu nepřítele jde v souladu se širokým používáním jaderných zbraní v operaci vcelku a ve prospěch výsadku jak před vysazením, tak i v průběhu boje v týlu nepřítele. Tato skutečnost vedla k zásadním změnám v organizaci vysazování a v charakteru soudobého boje v týlu nepřítele.

Boj výsadků je velmi složitý. Jsou mu vlastní všechny charakteristické rysy soudobého boje, především rozhodnutí a vysoká manévrovost, rychlý přechod od jednoho druhu bojové činnosti k druhému, prudký boj za vybojování iniciativy a získání času, maximální úsilí v boji a nepřetržitost činnosti. Bezprostředně po vysazení, současně se splněním stanoveného úkolu (např. zničení libovolného objektu), výsadek bude nucen odrazet útoky pozemních vojsk nepřítele (v první řadě tanků), chránit se před údery jaderných zbraní (s využitím maskovacích a ochranných vlastností terénu), činností nepřátelského letectva a bojových vrtulníků, které budou podle názoru vojenských specialistů hlavním prostředkem boje s výsadky.

To vyžaduje přesné sladění činnosti výsadku s jinými druhy vojsk, které zabezpečují jeho činnost. Zvláštní úlohu přitom mají operačně taktické rakety a letectvo, které v podmínkách bezjaderné činnosti zůstává jediným prostředkem, schopným samostatně zjišťovat a spolehlivě ničit nepřítele ve prospěch výsadku a současně jej chránit a podporovat na bojišti. Velký význam v souvislosti s tím má trvalé velení a zabezpečení těsné součinnosti letectva s výsadkem. Je účelné do sestavy výsadku zařazovat místa (stanoviště) velení a navedení vlastního letectva, vybavená potřebnými radiotechnickými prostředky, aby bylo možné vydávat příkoly, zabezpečovat navedení na cíl a přijímat průzkumné zprávy z paluby letadla.

Zvětšené rozměry prostoru bojové činnosti výsadku (v důsledku rozptýlení vojsk na bojišti) ztěžují organizaci vysazování a velení výsadku v průběhu boje. Obsazení nepřátelských objektů se předpokládá uskutečnit rozhodným a bez zastávky vedeným útokem současně z několika směrů. Proto boj výsadku bude mít výrazně vyjádřený ohniskový a manévrový charakter; ještě ve větší míře vzroste

samostatnost útvarů a jednotek. Zároveň s manévrovými formami boje výsadek bude muset vést i obranu. Pro výsadek je charakteristické omezené množství sil a prostředků; to vyžaduje v obraně vysokou pevnost a úpornost a maximální využití ochranných vlastností terénu. Kromě toho obrana bude mít jen krátkodobý charakter a výsadek jí bude používat jen k časově omezenému udržení obsazených objektů (prostorů, čar).

Jak ukázaly zkušenosti z lokálních válek, ke zvláště rozsáhlému použití vzdušných výsadeků a aeromobilních vojsk dojde ve zvláštních podmínkách na méně vyspělých válčících. Rozsah jejich činnosti bude zahrnovat úkoly, počínaje ochranou vlastní hranice, přes odrážení překvapivé agrese nepřítelů, po součinnost s vlastními pozemními vojsky k dosažení vysokého tempa útoku, k rychlému překonání horských hřbetů a jiných těžko dostupných úseků terénu.

Nebylo by však správné stanovit prostor použití výsadeků v horském terénu a v poušti (nebo v lesnatém a bažinatém terénu) jen taktickou a bližší operační hloubkou obrany nepřítelů. V soudobé válce narůstá prostorový rozmach operací ve zvláštních podmínkách, a to má za následek použití velkých výsadeků k obsazení důležitých prostorů v hlubokém týlu nepřítelů, které mají operační nebo strategický význam.

Hory a pouště na některých válčících přimykají se k mořím a oceánům. Proto kromě samostatného plnění uvedených úkolů vzdušné výsadky mohou být rozsáhlé použity ve společných výsadekových operacích k obsazení předmostí po vysazení námořního výsadku.

Proto vedení útoku ve vysokém tempu v horách a v pouštích může být dosaženo jen společným úsilím pozemních, vzdušných výsadekových (aeromobilních) vojsk a letectva. Potřeba vzdušných výsadeků v těchto prostorech může být větší než v operacích vedených v normálních podmínkách. Při tom objektivně vzniká potřeba použít různé druhy vzdušných výsadeků, tj. taktických, operačních (někdy i strategických) nebo speciálních. Nejvyššího výsledku můžeme dosáhnout současným nebo postupným vysazováním těchto výsadeků do celé hloubky operace. Takové výsadky vytvářejí jakýsi most přes horské hřbety a jiné těžko dostupné prostory, po kterém útočící vojska rychle postupují do hloubky území nepřítelů.

Fyzikální a geografické zvláštnosti horského a pouštního terénu svým způsobem negativně ovlivňují použití vzduš-

ných výsadeků a jejich bojovou činnost. Při volbě prostoru vysazení proto uvážíme tak, aby vysazení jednotek bylo uskutečněno co nejbližší k objektům (čarám), které má výsadek obsadit, protože složitost přesunu může ztížit splnění určeného úkolu. Nejprůhodnějšími místy k vysazení živé síly a bojové techniky jsou prostory v dolinách, na náhorních plošinách a pastvinách. V zimě můžeme využít zamrzlá jezera. Při vysazování v horách je účelné, aby místo přistání bylo ve větší výšce než je výška objektu zteče, aby útok byl veden shora dolů. Je-li terén na přístupech k objektu značně členitý, vysazení můžeme uskutečnit stranou objektu nebo bezprostředně na objekt. Jak ukázaly zkušenosti z minulé války (vysazení německých fašistických výsadeků na belgická opevnění v roce 1940 a amerických — na ostrov Korregidor v roce 1945), je výhodnější předem riskovat a počítat se ztrátami, způsobenými různými pohmožděninami a palbou nepřítelů při přistání, než se vysadit daleko od objektu a potom se probíjovat k němu a vydávat se v nebezpečí splnit celkový bojový úkol.

Cílem výcviku výsadekářů k seskokům do lesa, do vodu, do osad, na horské průsmyky a jiné překážky je připravit vojska k přistání bezprostředně na obsazené objekty.

Kromě vedení aktivní bojové činnosti (úderů na různé objekty, nebo uskupení vojsk) je pro vzdušné výsadky používané v horách a lesích charakteristická i obrana. Takovou obranu je účelné organizovat systémem samostatných rot (četnic) opěrných bodů, které jsou vzájemně spojeny palbou. Jestliže jejich vzdálenost nezabezpečuje postřelování mezer vlastními palebnými prostředky, je účelné chránit je minovými poli a samostatnými palebnými ohnisky.

Důležité místo v obraně mají pohyblivé zálohy, které je účelné rozmisťovat v několika prostorech, převážně na křižovatkách silnic. Každá jednotka výsadku musí být připravena k boji v obklíčení a za výhodných podmínek k rozhodné protizteči proti vklínivšímu se nepříteli. Zkušenosti z války ukazují, že v těchto podmínkách nejsou tak důležité síly jednotky, která vede protizteč (protože nepřítel nezjistí jejich hodnotu), jako rozhodnost protizteče.

Jedním z charakteristických rysů bojové činnosti vzdušného výsadku v jakýchkoli podmínkách a druhích boje je rozsáhlé využívání noční doby. V noci je těžké zjišťovat výsadek a působit proti jeho vysazení; tma zvyšuje pravděpodob-

nost dosažení překvapení, snižuje působení PVO a vedení palby pozemních vojsk nepřítele. Absolutní většina výsadek, použitých v letech druhé světové války, byla vysazována v noci. V soudobých podmínkách, nehledě na vzrůstající bojové možnosti prostředků PVO, noční vysazení vzdušných výsadek neztrácí na účelnosti a významu. Napomáhá tomu rozsáhlé vybavení výsadekových vojsk technickými prostředky k soustředění jednotek výsadku po přistání a zvýšení navigačních kvalit dopravních letadel a vrtulníků. Noc ztěžuje jak vlastní vysazování, tak i organizaci bojové činnosti vý-

sadku ke splnění určeného úkolu. Proto vysazování i boj musí být předem přesně zplánovány a prakticky se všemi vojáky procvičeny v podobném terénu.

Důležité místo při použití vzdušných výsadek má týlové zabezpečení. Organizujeme je tak, aby v každém útvaru (jednotce) byly vytvořeny zásoby materiálních prostředků (zejména munice), nutných ke splnění bojového úkolu. Dodání munice a jiných druhů materiálu (jakož i odsun raněných a nemocných při zpátečním letu) se plánuje a uskutečňuje podle potřeby, v závislosti na době vedení boje výsadku v týlu nepřítele.

V jednom článku není možné rozebrat všechny otázky spojené se soudobým stavem a tendencemi rozvoje způsobů použití vzdušných výsadek. Zejména proto, že ukazatele současnosti, v závislosti na stále rostoucím tempu vědeckotechnického pokroku, nejsou hranicí možností vzdušných výsadek, které v budoucí válce budou mít ještě větší význam než v minulosti. Jen na základě hlubokého zkoumání teorie a praxe použití vzdušných výsadek můžeme dojít k správnému chápání jejich úlohy při dosažení konečného vítězství nad nepřítelem. Vzdušné výsadekové svazky armád států Varšavské smlouvy, které mají ve výzbroji soudobou bojovou techniku a cvičí vojska na základě úspěchů pokrokové socialistické vojenské vědy, v průběhu různých cvičení a manévrů nejednou prokázaly svou pohotovost k plnění stanovených úkolů při ochraně mírových výsledků států socialistického společenství.